

БӨЛІМ: АҒЫЛШЫН ТІЛІ

ENGLISH FILE ОҚУЛЫҒЫНЫҢ БІРІНШІ ЖӘНЕ ТӨРТІНШІ БАСЫЛЫМДАРЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.04.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/152218/>

Адай Еркін Нұрмұхаммадұлы

Ағылшын тілі пәнінің оқытушысы

«Есенов колледжі» ЖШС

(Ақтау қ., Қазақстан)

E-mail: aday.13@yandex.kz

Аннотация. Мақалада ағылшын тілін оқытудағы оқулықтардың рөлі, ағылшын тілі сабақтарына қолайлы материалдарды таңдау үшін оқулықтарды бағалау процесінің маңыздылығы анықталады және таңдалған English File оқулығының бірінші және төртінші басылымдарына баға беріледі. Мақала екі бөлікке бөлінген. Теориялық бөлім ағылшын тілін оқытудағы оқулықтарды пайдалану теориясына және бағалаудың әртүрлі тәсілдері мен критерийлерін ұсына отырып, оқулықтарды бағалау процесіне арналған. Практикалық бөлімде English File оқулығының бірінші және соңғы басылымдары салыстырылады және талданады. Зерттеудің мақсаты – осы екі басылымның бір-бірінен қалай ерекшеленетінін және бірінші басылым шыққаннан бері оқулықтың өзі қалай дамығанын көрсету.

Кілт сөздер: ағылшын тілі, ағылшын тілі оқулығы, салыстырмалы талдау, оқу құралы, жоғары оқу орны.

Аннотация. В статье определяется роль учебников в преподавании английского языка, значимость процесса оценивания учебников для выбора подходящих материалов для уроков английского языка и дается оценка первого и четвертого изданий выбранного учебника English File. Статья разделена на две части. Теоретическая часть посвящена теории использования учебников в обучении английскому языку и процессу оценки учебников с предоставлением различных подходов и критериев оценки. В практической части сравниваются и анализируются первые и последние издания

учебника English File. Цель исследования – показать, чем эти два издания отличаются друг от друга и как развивался сам учебник с момента выхода первого издания.

Ключевые слова: английский язык, учебник английского языка, сравнительный анализ изучаемого языка, учебное пособие, университет.

Annotation. The article describes the role of textbooks in English teaching, the significance of the textbook evaluation method in selecting appropriate materials for English classes, and provides an evaluation of the first and fourth editions of the selected textbook English file. There are two parts to this article. The theoretical section is devoted to the theory of textbook use in English instruction, as well as the process of evaluating textbooks through the use of various methodologies and evaluation criteria. The first and last editions of the English File textbook are contrasted and assessed in the practical section. The study's goal is to demonstrate how these two editions differ from one another and how the textbook has evolved since the first edition was published.

Key words: english, english language textbook, comparative analysis of the studied language, textbook, university.

21 ғасырда әлемнің қаншалықты көп мәдениетті екенін және шетелде оқу, жұмыс істеу, саяхаттау және тұру мүмкіндіктерін ескере отырып, кем дегенде бір шет тілінде сөйлей білу қазіргі заманда, сөзсіз қажеттілік. Ағылшын тілі дүние жүзінде ең көп қолданылатын тілге айналды. Осылайша, ағылшын тілін оқыту тек Қазақстанда ғана емес, сонымен қатар әлемнің көптеген елдерінде ұлттық оқу бағдарламаларының ажырамас бөлігіне айналды. Оның үстіне, мектеп жылдарында ағылшын тілін үйренуге мүмкіндігі болмаған адамдар, мысалы, саяси немесе әлеуметтік себептермен қазір көп мәдениетті қоғамға бейімделу үшін ағылшын тілін үйренуге кірісу туралы шешім қабылдауда.

Ағылшын тілін оқытуда оқытушылар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын ояту, оқыту үдерісін қызықты әрі жағымды ету және процестің нәтижесін барынша арттыру үшін әртүрлі оқу құралдарын пайдалана алады. Ағылшын тілін оқытудың көпшілігінде негізгі оқу құралы оқулық болып табылады. Осылайша, дұрыс оқулықты таңдау оқытушылар қабылдауы керек маңызды шешім болып табылады, өйткені ол оқыту мен оқуға оң және теріс әсерін тигізуі мүмкін.

Оқулықтар оқыту әдістемесінің ең көрнекті ерекшелігі болып табылады және сабақтың буынына айтарлықтай әсер етіп, үлес қоса алады. Ағылшын тілі оқыту

сыныптарындағы кітаптардың маңыздылығы, пайдалылығы және рөлі туралы әрқашан пікірталастар болды [1]. Мәселе ағылшын тілін оқытуға арналған кітаптар оқушыларға жақсы нәтижелерге жетуге көмектесе ала ма? [2] ағылшын оқыту сабақтарында оқулықтарды пайдаланудың төрт негіздемесін келтіреді. Негіздемелері:

- Оқулық материалының едәуір бөлігі оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыра алады, тіпті егер ол олар үшін арнайы жасалмаса да.
- Ағылшын тілін оқытуға арналған кітаптар оқушыларға не істейтінін алдын ала қарауға немесе артына қарап, жасаған істерін жаңартуға мүмкіндік береді.
- Оқулықтардың практикалық аспектісі — олардың құрамында оқытушылар ақша мен уақыттың үлкен шығындарымен ғана алмастыра алатын жақсы ұсынылған материал бар.
- Жақсы жобаланған оқулықтар оқытушыларға да, оқушыларға да импровизацияға және бейімделуге, соның ішінде сыныптағы стихиялық өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді [2].

Нарықта көптеген әртүрлі оқулықтар бар, сондықтан ағылшын тілі оқытуда дұрыс оқулықты таңдау өте маңызды, өйткені ол оқыту мен оқу процесіне үлкен әсер етуі мүмкін, өйткені оқытушылар оқулықтарға сілтеме жасайды. Каннингсворт оқулықтың сапасы соншалықты маңызды болуы мүмкін, ол ағылшын тілі оқыту курсының жалпы жетістігін немесе сәтсіздігін анықтай алады дейді [4]. Осылайша, барлық оқытушылар оқуда максималды жетістікке жету үшін өз сабақтарында қолданатын оқу құралдарын бағалай білуі керек. Дұрыс емес оқулықты таңдау оқушылардың дамуына оң үлес қосудың орнына, оқушылардың тілді меңгеруінде сәтсіздікке әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, Томлинсон көптеген оқулықтарда маңызды педагогикалық және практикалық кемшіліктер бар дейді [3].

Томлинсон бойынша оқудағы сәтсіздіктің себебі екі бөліктен тұрады. Біріншіден, оқытушылар оқушылардың тілді меңгеру мүмкіндіктеріне назар аударудың орнына тілдік элементтерді оқытуға назар аударады және олар мұны қоғам, яғни ата-аналар, баспалар, билік органдары және оқушылар да күтетін және талап ететіндіктен жасайды [3]. Екіншіден, курстық кітаптардың авторлары көбінесе өздерінің интуицияларына назар аударады және оқушылардың нақты қажеттілігін және оқушылардың кітапты пайдаланудан қалай пайда көретінін ескерудің орнына пайдаланушылар үшін ең жақсы деп есептейтін материалдарды жасайды.

Каннингсворттың пікірінше, оқулықты бағалау оқушылардың нақты қажеттіліктерін, мақсаттарын, әдістерін және белгілі бір оқу курсының құндылықтарын көрсететін-көрсетпейтінін талдайтын материалдарды мұқият таңдауды қамтиды [4]. Бағалау барысында мазмұны мен әдістемесі тілді оқыту контекстіне қойылатын талаптарға

сәйкес келетіндігі тексеріледі.

English File 2 – 1997 жылы шыққан Pre-intermediate деңгейіндегі оқушыларға арналған оқулықтың бірінші басылымы. Авторлары Клайв Оксенден, Пол Селигсон және Кристина Латем-Кениг болды.

2019 жылы шыққан English File Pre-intermediate-тің төртінші басылымы-дизайны қарапайым, бірақ тартымды жаңа, заманауи және жаңартылған оқулық. Төртінші басылымның авторлары –Кристина Латем-Кениг, Клайв Оксенден, Джарри Ламберт және Пол Селигсон.

Екі басылым бір-бірінен жиырма жылдан астам уақыт бұрын шыққанымен, ең жаңа басылым әлі күнге дейін бірінші басылымның жалпы дизайнға қатысты көптеген ерекшеліктерін сақтайды. Екі кітапты да бір авторлар бір баспадан шығарғанын ескерсек, бұл таңқаларлық емес. Титул парағындағы таңба модернизацияланғанымен, өзгеріссіз қалды, сонымен қатар Pre-intermediate деңгейін білдіретін кітаптың түсі көк. Екі оқулықтағы беттер саны әр түрлі; бірінші басылымда 144 бет, төртінші басылымда 196 бет бар. Екі оқулық та файл мен бөлімдерге бөлінген, ал unit-тердің жалпы саны бірдей болғанымен (бірінші басылымда 35 бөлім, төртінші басылымда 36 бөлім). Келесі кестеде сол файлдағы бөлімдерінің мысалы келтірілген (1 – кесте).

Кесте 1 — Файлдардағы бөлімдерді салыстыру

Edition	Unit	Name	Grammar	Vocabulary
First edition	2A	Classical experiences	Have you ever...?, present perfect or past simple?	ever/never, irregular past participles, classical music
	2B	What's your job really like?	Have to / don't have to (obligation)	Job adjectives, jobs
	2C	Going back to the past	Can / can't (permission), you...	Appearance, clothes
	2D	What's the word?	What's the word?	Shapes and materials

Fourth edition	2A	OMG! Where's my passport?	Past simple, regular and irregular verbs	Holidays
	2B	That's me in the picture!	Past continuous	Prepositions of time and place: at, in, on
	2C	One dark October evening	Time sequencers	Verb phrases

Екі басылымдағы бөлімдер бірдей шаблонға сәйкес жасалынған – бірінші бөлім тақырыбы, содан кейін грамматика мен сөздік қоры, суреттер мен мәтіндерді қамтитын орталық бөлім, сонымен қатар тақырыпқа қатысты жаттығулар көрсетілген. Алайда, бірінші басылымда әр бөлімнің жартысына жуығы грамматикаға бағытталған және грамматикалық жаттығуларынан тұрады, ал төртінші басылымда керісінше әр бөлімнің көп бөлігі шынайы мәтіндер мен суреттерден тұрады және тек бірнеше жаттығуларынан тұрады. Бұл өзгеріс жаңа басылымның біріншісіне қарағанда коммуникативті дағдыларды дамытуға көбірек көңіл бөлетінін көрсетеді.

Екі басылымдағы тақырыптар мен мәтіндер жас ерекшеліктерін қатысты дұрыс таңдалған және көптеген тақырыптар төртінші басылымда да өзгеріссіз қалады. Кейбір ортақ тақырыптар отбасы, спорт, ауа райы, саяхат немесе шопинг. Алайда төртінші басылымда танысу, қарым-қатынас немесе жаман әдеттер сияқты бірінші басылымда болмаған жастар мен ересектерге арналған қызықты жаңа тақырыптар бар.

Жаттығулардың саны және оларды екі басылымда дайындау тәсілі әртүрлі. Төртінші басылымда біріншіге қарағанда 30 жаттығуға көп. Бірінші және төртінші басылымдар арасындағы ең маңызды айырмашылық – ауызша сөйлеу мен тыңдау жаттығу көлемінің 3% — дан 4% — ға артуы, оқу жаттығу көлемінің 5% — ға төмендеуі.

Ауызша сөйлеу жаттығуларына келетін болсақ, екі оқулықта да негізінен тілді еркін меңгеруге бағытталған жаттығулардың кең ауқымы бар. Төртінші басылымда одан да көп сөйлеу жаттығулары бар, бұл топтық пікірталастарда, сондай-ақ жұптарда, әсіресе кітаптың соңындағы «қарым-қатынас» бөлімінде басқа оқушылармен қарым-қатынас жасау үшін жеткілікті мүмкіндіктер береді, сондықтан бұл шынымен де оқушыларды сөйлетуге бағытталған кітап.

Бірінші және төртінші басылымдарды салыстыру кезінде жазу дағдыларына деген көзқарас айтарлықтай өзгерді. Бірінші басылымда негізінен толтыру жаттығуларынан тұрады және бірнеше жазбаша тапсырмалар болғанымен, мысалы, мақала, әңгіме немесе хат жазуға үйрететін жазу нұсқаулығы жоқ. Төртінші басылымда адамдар мен фотосуреттерді сипаттау, ресми және бейресми электрондық хаттар жазу, мақала немесе өмірбаян жазу сияқты нақты басшылықпен жазуға бағытталған жеті жазбаша тапсырманы қамтитын бүкіл бөлім бар. Жазу дағдыларына баса назар аударудың

мақсаты оқушыларды мектепті бітіруге немесе ағылшын тілінен емтихан тапсыруға дайындау ғана емес, сонымен қатар оларды болашақ оқуға және жұмысқа дайындау болып табылады, өйткені ағылшын тілі әлі де халықаралық деңгейде қолданылатын ең көп таралған тілдердің бірі болып табылады.

Коммуникативтік дағдылары екі басылымда да бірдей қарастырылады, бірақ төртінші басылым оқудан гөрі тыңдау жаттығуларын көбірек ұсынады. Мұның себебі, бірінші басылымда тапсырмалар әдетте бір-бірінен бөлініп, бір уақытта бір немесе екі дағдыға бағытталған, ал төртінші басылымда тапсырмалардың көпшілігі бір-бірімен байланысты, сондықтан мәтіннің бір бөлігінде сөйлеу, оқу, тыңдау және айту дағдыларын бір уақытта дамытуға болады.

Бірінші және төртінші басылымдарда ұсынылған грамматикалық тақырыптардың көпшілігі бірдей немесе кем дегенде ұқсас, бірақ кейбір айырмашылықтары да бар. Төртінші басылым бірінші басылымға енгізілген барлық грамматикалық тақырыптарды ғана қамтымайды, бірақ кейбір тақырыптар толығырақ талқыланады, сонымен қатар бірінші басылымға енгізілмеген бірнеше жаңа тақырыптар бар. Атап айтқанда, жаңа тақырыптар олар be going, must, second conditional, used to, might, past perfect tense and reported speech.

Сөздік пен айтылымға келетін болсақ, төртінші басылым айтарлықтай өзгерген. Сөздік жаттығулары кездейсоқ оқыту әдісіне негізделген және оқулықта бірінші басылымға қарағанда көбірек американдық лексика бар. Бірінші және төртінші басылымдардың айтылымға қатысты ең үлкен айырмашылығы – оқушылар ести алатын және олармен жұмыс істей алатын екпіндердің әртүрлілігі, сондай-ақ шынайы аудио материалдардың саны. Әрине, бұл оқушыларға ең көп ұсынылған Британдық ағылшын тілі, өйткені бұл британдық баспа шығарған оқулық. Оқулықта ағылшын тілінде сөйлейтіндермен шынайы сұхбаттар, Британдық радиобағдарламалар мен телешоулардан немесе қысқаметражды фильмдерден үзінділер жиі кездеседі. Дегенмен, әсіресе «Практикалық ағылшын» бөлімінде, оның ішінде американдық спикерлер де бар.

Төртінші басылымда испан немесе эстон сияқты ағылшын тілінде сөйлемейтін адамдардың жазбалары бар. Бұл ағылшын оқулығы болғандықтан біртүрлі және орынсыз болып көрінуі мүмкін. Алайда, ағылшын тілінде сөйлемейтін адамдарды тыңдау мүмкіндігі оқушыларға өздері шыққан елдерге байланысты ағылшын тілінің әртүрлі екпіндері бар екенін түсінуге мүмкіндік береді, өйткені кейде ана тілінде сөйлемейтін адамдар ағылшын тілінде сөйлеген кезде ана тілінің екпінін сақтайды.

Екі басылым 20 жылдан астам уақыт бойы жарияланғанымен, олардың жалпы дизайнға қатысты көптеген ұқсастықтары бар – қызықты дизайн, файлдар мен

бөлімдерге бөлу, бөлімдердің саны бірдей дерлік және жас ерекшеліктерін ескере отырып тақырыптар дұрыс таңдалған. Алайда, зерттеу оқулықтың бірінші басылым шыққаннан бері айтарлықтай жақсарғанын көрсетті.

Төртінші басылымда қолданылатын ең көп таралған жаттығулар — дәлдікке емес, еркін сөйлеуге назар аударылған. Қазіргі кезде оқушыларға қателіктер жасауға қорықпай, өз идеялары мен ойларын еркін айтуға кеңес беріледі.

Төртінші басылымда жазу дағдыларына арналған бөлім бар және студенттерге электрондық пошталар, мақалалар, әңгімелер және өмірбаяндар сияқты нақты мақсатта әртүрлі мәтіндерді жазу процесінде басшылық етеді.

Төртінші басылым сұхбаттар, радиобағдарламалардан үзінділер, баспасөз мақалалары немесе британдық және американдық ағылшын тілдерінің сөздік қорын, айтылуын және тіпті мәдениетін көрсететін қысқа бейнелер сияқты көптеген шынайы материалдарды ұсынады.

Қорытындылай келе, ағылшын тілі, сондай-ақ ағылшын тілін оқытуда қолданылатын оқу құралдары тез дамып келеді деп айтуға болады. Осылайша, билік пен оқытушылардың ескі, бірақ сыналған материалдарды ұстанбауы, ағылшын тілін оқыту үшін тіл мен материалдардың дамуын қадағалауы өте маңызды. Оқытушылар ағылшын тілін оқытудың максималды нәтижесіне жету керек және ең бастысы, оқушылар оны нақты өмірлік жағдайларда қолдана алатындай етіп ағылшын тілін үйретуі керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. O’neill, R. 1982. Why Use Textbooks? *ELT Journal* Volume J6/2 January 1982.
2. Allwright, R. L. (1981). What do we want teaching materials for? 1. *ELT Journal*, 36(1), 5-18.
3. Tomlinson, B. (2008). *English Language Learning Materials—A Critical Review*. London: Continuum.
4. Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your coursebook*. Oxford: Macmillan Heinemann English Language Teaching.
5. Ellis, R. (1997). The empirical evaluation of language teaching materials. *ELT Journal*, 51(1), 36-42.
6. Grant, N. (1987). *Making the most of your Textbook*. London: Longman.
7. Harmer, J. (2007). *How to teach English*. Harlow: Pearson Longman.
8. Latham-Koenig, C., Oxenden, C., Lambert, J., & Seligson, P. (2019).
9. *English File: Preintermediate: Student’s Book*; fourth edition. Oxford, U.K.: Oxford

University Press.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі
© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.